

Sygn. akt. II AKa 193/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący Sędzia SA Anna Zdziarska

Sędziowie: SA Marek Czecharowski

SO (del.) Hubert Gąsior (spr.)

Protokolant: sekr. sąd. Kazimiera Zbysińska

przy udziale Prokuratora – Jerzego Mierzewskiego

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2014 roku

sprawy z wniosku **D. N.**

o zasądzenie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z niewątpliwie niesłusznego zatrzymania w dniu 12 listopada 2009 r. w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli, sygn. akt IV K 346/10 (VI Ds. 60/02)

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczyni

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 5 marca 2014 roku, sygn. akt XVIII Ko 121/13

I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację za oczywiście bezzasadną;

II. kosztami sądowymi za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

D. N. w dniu 12 października 2010 r. wniosła o zasądzenie kwoty 10.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie w dniu 12 listopada 2009 r. w sprawie sygn. akt IV K 346/10 Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli (V Ds. 60/02 Prokuratora Okręgowego w Warszawie).

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 5 marca 2014 r. wydanym w sprawie sygn. akt XVIII Ko 121/13 powyższy wniosek oddalił, w całości. Kosztami postępowania Sąd pierwszej instancji obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten zaskarżył apelacją pełnomocnik wnioskodawczyni, w części dotyczącej jego pkt I i orzeczeniu temu zarzucił obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1) art. 167 kpk w zw. z art. 366 § 1 kpk w zw. z art. 7 kpk w zw. z art. 410 kpk - poprzez nieprzeprowadzenie z urzędu przez Sąd pierwszej instancji dowodu z przesłuchania wszystkich funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego zatrzymujących w dniu 12 listopada 2009 r. wnioskodawczynię D. N., na okoliczność przebiegu tej czynności, jej prawidłowości i zasadności, a nieuprawnione ograniczenie się w tym zakresie wyłącznie do przesłuchania jako świadka funkcjonariusza (...) M. K., co mogło skutkować brakiem możliwości poznania przez Sąd pierwszej instancji przebiegu tej czynności, zwłaszcza w świetle różnic w zeznaniach wnioskodawczyni, jej siostry – K. N. oraz M. K., a w konsekwencji błędnym ustaleniem stanu faktycznego;

2)art. 170 § 1 pkt 2 kpk w zw. z art. 7 kpk w zw. z art. 410 kpk - poprzez zanegowanie faktu, iż zatrzymanie wnioskodawczyni było bezpośrednią przyczyną pogorszenia się jej stanu zdrowia psychicznego, podczas gdy wnioskodawczyni we wniosku inicjującym postępowanie zgłosiła dowód na tę okoliczność, który Sąd pierwszej instancji oddalił na rozprawie w dniu 19 grudnia 2013 r. uznając, iż okoliczność ta jest udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawczyni;

3)art. 7 kpk w zw. z art. 410 kpk - poprzez niepełną i powierzchowną ocenę zatrzymania wnioskodawczyni pod kątem zasadności, legalności i prawidłowości, a zaniechanie oceny tegoż zatrzymania pod kątem jego ewentualnej niewątpliwej niesłuszności;

4) naruszenie art. 424 § 1 pkt 2 kpk w zakresie sporządzenia uzasadnienia prawnego zaskarżonego wyroku, tj. w zakresie powołania się na art. 63 § 1 kk poprzez zaprezentowanie przez Sąd pierwszej instancji dwóch odmiennych i wykluczających się wykładni powołanej normy i zaniechanie wskazania, którą z tych wykładni Sąd Okręgowy uznał za właściwą.

W konsekwencji podniesionych powyżej zarzutów, zdaniem pełnomocnika wnioskodawczyni, Sąd pierwszej instancji przedwcześnie i niezasadnie uznał, iż nie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 552 § 4 kpk, przez co zaskarżony wyrok jest rażąco niesprawiedliwy. Wniósł on zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawczyni nie zasługiwała na uwzględnienie, a okoliczności sprawy jednoznacznie wskazują, iż należało uznać ją za oczywiście bezzasadną.

Zgodnie z dyspozycją art. 552 § 4 kpk stanowiącego podstawę prawną roszczeń wnioskodawczyni, zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przysługuje w wypadku niewątpliwie niesłusznego zatrzymania. W doktrynie i orzecznictwie utrwalonym jest pogląd, iż niewątpliwie niesłusznym w rozumieniu art. 552 §4 kpk, jest zatrzymanie, które nastąpiło z obrazą przepisów rozdziału 27 Kodeksu postępowania karnego, dotyczących tego środka przymusu oraz zatrzymanie, powodujące dolegliwość, której osoba zatrzymana nie powinna doznać w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w sprawie, w tym także z uwzględnieniem prawomocnego rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, w której nastąpiło zatrzymanie (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2006 r. I KZP 5/06).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy, wskazać należy, iż wbrew twierdzeniom apelacji (zarzut 3), Sąd Okręgowy z należyтым oparciem w materialne dowodowym sprawie i po wszechstronnym oraz wnikliwym rozważeniu całokształtu ujawnionych w niej okoliczności, prawidłowo ustalił, że w niniejszej sprawie brak jest podstaw do uznania niewątpliwej niesłuszności zatrzymania D. N. (str. 10 uzasadnienia).

Zdaniem Sądu Okręgowego w dacie zatrzymania D. N. istniało bowiem uzasadnione przypuszczenie, że dopuściła się ona popełnienia przestępstwa związanego z pełnioną funkcją (...) W. – W. (co znalazło następnie potwierdzenie w wyroku Sądu Okręgowego dla Warszawy Woli w Warszawie z dnia 30 lipca 2012 r. sygn. akt IV K 346/10), a fakt, iż wnioskodawczyni, w czasie zatrzymania, pracowała w dalszym ciągu w (...) W. – W. i miała dostęp do dokumentów stanowiących dowody w sprawie oraz osób będących świadkami, uzasadniał obawę bezprawnego utrudniania przez nią postępowania karnego.

Powyższych ustaleń nie może skutecznie podważyć podnoszony przez pełnomocnika argument dotyczący wcześniejszej wiedzy D. N. o prowadzonym postępowaniu i jej współpracy z organami ścigania.

Wnioskodawczyni niewątpliwie miała świadomość prowadzonego postępowania przygotowawczego, w toku którego, działając właśnie jako (...) (...) m.in. udostępniała funkcjonariuszom (...) książki kancelaryjne (k. 157), czy też wydawała im dokumenty w postaci ewidencji otrzymanych informacji (k. 198-199). Nie dostrzega jednak skarżący, iż sporządzona w dniu 22 października 2009 r. opinia biegłego z zakresu badania dokumentów – prof. dr hab.

E. G. wykazała, że parafa widniejąca w obrębie pieczęci(...)W. – W. mgr D. N.” na dokumencie „Kwalifikacja negatywna do sprawy 632/97” (który stanowił przedmiot czynności wykonawczej zarzucanego przestępstwa) została nakreślona przez wnioskodawczynię (k. 207-223 akt IV K 346/10). Dowód ten w powiązaniu z dowodami zebranymi we wcześniejszym toku postępowania przygotowawczego, w szczególności zaś wyjaśnieniami podejrzanej J. W. (k. 186-190 akt IV K 346/10) uzasadniał dostatecznie podejrzenie, że D. N. popełniła przestępstwo. Skutkowało to wydaniem w dniu 9 listopada 2009 r. postanowienia o przedstawieniu w/w zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 270 § 1 kk i art. 271 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk (k. 228 akt IV K 346/10).

W tej sytuacji fakt, iż D. N. w czasie, gdy postępowanie przygotowawcze nie było prowadzone przeciwko niej, działając jako (...) W. – W. współpracowała z organami to postępowanie prowadzącymi, nie czyni wcale arbitralną decyzji prokuratora o jej zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu (k. 231 akt IV K 346/10). Powyższe zarządzenie prokuratora z dnia 9 listopada 2009 r., wydane zostało bowiem w sytuacji, gdy D. N. należało ogłosić postanowienie o przedstawieniu zarzutów, co zasadniczo zmieniało jej sytuację procesową. Słusznie również Sąd Okręgowy w uzasadnieniu swego wyroku (str. 8) podniósł, że D. N. będąc w czasie zatrzymania pracownikiem (...) (...) miała dostęp do dokumentów tegoż urzędu, będących dowodem w toczącym się m.in. przeciwko niej postępowaniu i istniała obawa, że mogłaby ona podejmować próby bezprawnego utrudniania tegoż postępowania.

Podkreślić też należy, iż wydane przez prokuratora (po ogłoszeniu D. N. zarzutów i przesłuchaniu jej w charakterze podejrzanej), postanowienie o zastosowaniu wobec niej środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia w czynnościach służbowych jako pracownika (...) (...) (k. 228, k. 246-249, k. 250 akt IV K 346/10) poddane zostało kontroli odwoławczej i utrzymane w mocy (k. 266-267 akt IV K 346/10).

Nie sposób zgodzić się z twierdzeniem skarżącego, iż około dziewięciogodzinne zatrzymanie D. N. powinno być uznane za niewątpliwie niesłuszne w świetle ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie tj. wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli z dnia 30 lipca 2012 r. mocą którego w/w skazana została na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby oraz karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennym po 10 zł. (k. 349-350, k. 423 akt IV K 346/10).

Pamiętać bowiem trzeba przy ocenie niewątpliwie niesłuszność zatrzymania, że podstawy stosowania tego środka przymusu różnią się od podstaw tymczasowego aresztowania. Przepisy rozdziału 27 Kodeksu postępowania karnego nie wprowadzają zakazu stosowania zatrzymania wynikającego z dyrektywy tzw. proporcjonalności, jak ma to miejsce przy tymczasowym aresztowaniu (art. 259 § 2 i § 3 kpk). Nie wymagają też przepisy Kodeksu postępowania karnego do zastosowania zatrzymania zaistnienia przesłanki szczególnej w postaci zarzutu popełnienia zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, którego górna granica wynosi co najmniej 8 lat (art. 258 § 2 kpk).

Odnosząc się do zarzutu z pkt 4 apelacji pełnomocnika wnioskodawczyni, stwierdzić trzeba, że ma on charakter polemiczny. Z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku (str. 10-11) jednoznacznie bowiem wynika, iż Sąd pierwszej instancji stanął na stanowisku, że procesowo prawidłowe i dokonane przez właściwy organ zaliczenie całego okresu zatrzymania na poczet orzeczonej kary grzywny, wyklucza możliwość skutecznego dochodzenia zadośćuczynienia za owo zatrzymanie, nawet jeśli byłoby ono niewątpliwie niesłuszne w rozumieniu art. 552 § 4 kpk. Powyższe stanowisko Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podziela.

W ocenie Sądu Apelacyjnego fakt zaliczenia D. N. okresu jej zatrzymania w dniu 12 listopada 2009 r. na poczet orzeczonej kary grzywny, na podstawie art. 63 § 1 kk (vide pkt IV wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli z dnia 30 lipca 2012 r. – k. 349-350 akt IV K 346/10), ma w niniejszej sprawie ten skutek, że ewentualnego odszkodowania, bądź zadośćuczynienia, mogłaby ona dochodzić tylko w ramach roszczeń za niesłuszne skazanie (art. 552 § 1 i 2 kpk).

Odnosząc się do zarzutu 1 apelacji pełnomocnika oraz do kwestionowanej przez niego, w ramach zarzutu 3, oceny Sądu pierwszej instancji dotyczącej prawidłowości zastosowania wobec D. N. środka przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek (str. 5 apelacji), stwierdzić należy, iż podnoszone uchybienia procesowe nie mogły mieć wpływu na treść orzeczenia. Niewątpliwa bowiem niesłuszność zatrzymania będąca przesłanką do zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia (art. 552 § 4 k.p.k.), nie jest tożsama z kryteriami badania zażalenia na zastosowanie zatrzymania

(art. 246 § 1 k.p.k.). Wprawdzie w obu wypadkach bada się zasadność i legalność zatrzymania, ale wskutek zażalenia bada się także jego prawidłowość, czego z kolei nie bada się w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego.

Podkreślić raz jeszcze należy, iż M. K. i pozostali funkcjonariusze (...), którzy dokonali zatrzymania D. N., realizowali w tym zakresie zarządzenie Prokuratora Okręgowego w Warszawie wydane na podstawie art. 247 § 1 kpk. W związku z tym M. K. w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie był przesłuchiwany w charakterze świadka na okoliczność zasadności zatrzymania wnioskodawczynie, lecz wyłącznie na okoliczność przebiegu tej czynności (postanowienie o dopuszczeniu dowodu – k. 121v). W tej sytuacji podnoszony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 167 kpk w zw. z art. 366 § 1 kpk w zw. z art. 7 kpk w zw. z art. 410 kpk polegający na nieprzeprowadzeniu przez Sąd pierwszej instancji, z urzędu, dowodów z zeznań pozostałych pięciu funkcjonariuszy uczestniczących w zatrzymaniu wnioskodawczynie, m.in. na okoliczność zasadności tej czynności, jawi się jako całkowicie chybiony.

Mając na uwadze brak podstaw do uznania, że zatrzymanie wnioskodawczynie było niewątpliwie niesłuszne w rozumieniu art. 552 § 4 kpk, Sąd Okręgowy nie badał kwestii mających wpływ na ustalenie wysokości ewentualnego zadośćuczynienia. Dlatego też oddalenie na podstawie art. 170 § 1 pkt 2 kpk wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa na okoliczność pogorszenia się stanu psychicznego wnioskodawczynie w związku z jej zatrzymaniem (wniosek – k. 2v, postanowienie - k. 121v) nie mogło mieć wpływu na treść zaskarżonego wyroku.

O kosztach sądowych za postępowanie odwoławcze orzeczono na podstawie art. 554 § 2 kpk.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.